

PHÚ YÊN BẢO TỒN DI SẢN VĂN HOÁ LIÊN KẾT VÙNG HƯỚNG ĐẾN PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG

Đinh Ngọc Hoà

Khoa Kiến trúc, Trường Đại học Xây dựng Miền Trung

Email: dinhngochoa@muce.edu.vn

Ngày nhận bài: 21/4/2024; ngày hoàn thành phản biện: 12/6/2024; ngày duyệt đăng: 24/7/2024

TÓM TẮT

Phú Yên có bề dày lịch sử và chiều sâu văn hoá hơn 410 năm với nhiều di tích lịch sử, văn hoá, danh lam thắng cảnh, kiến trúc- nghệ thuật. Cuối năm 2022, toàn tỉnh có 98 di tích được xếp hạng, trong đó có 20 di tích quốc gia, 2 di tích quốc gia đặc biệt. Có 185 di sản văn hóa phi vật thể được đưa vào danh mục, gồm: Nghệ thuật Bài chòi, trình diễn trống đôi, công ba, chiêng năm của dân tộc Ba-Na, lễ hội Cầu ngư, lễ trưởng thành của người Ê-Đê thuộc tỉnh Phú Yên.

Di sản Nghệ thuật Bài chòi tỉnh Phú Yên nói riêng và Trung Bộ Việt Nam nói chung đã được UNESCO ghi danh là di sản văn hóa phi vật thể của nhân loại. Đặc biệt, Di tích kiến trúc nghệ thuật Tháp Nhạn - kiến trúc thuộc nền văn hoá Champa (2018) và di tích Quốc gia đặc biệt gành Đá Đĩa (2021) được Chính phủ công nhận là di tích quốc gia đặc biệt - một danh thắng thiên nhiên “độc nhất vô nhị” ở Việt Nam và khu vực Đông Nam Á.

Phú Yên có tiềm năng lợi thế để phát triển du lịch địa phương cũng như sự kết nối di sản liên vùng. Vì thế, công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích đã đặt ra nhiều giải pháp bảo vệ hiệu quả, mang lại giá trị bền vững.

Từ khóa: Di sản văn hoá ở Phú Yên, Vai trò của Di sản văn hoá trong phát triển du lịch, liên kết vùng du lịch Phú Yên,...

1. MỞ ĐẦU

Sự cần thiết của đề tài

Phú Yên là một trong những địa phương có nhiều tiềm năng phát triển du lịch xanh, có nhiều địa danh du lịch còn hoang sơ. Trong những năm qua, Phú Yên luôn có nhiều giải pháp phát triển du lịch. Tuy nhiên do nhiều nguyên nhân khác nhau mà du lịch Phú Yên phát triển chưa tương xứng với tiềm năng.

Việc bảo tồn, gìn giữ và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hoá, danh thắng ở Phú Yên kết nối du lịch liên vùng được xem là giải pháp lâu dài và hiệu quả. Đây là con đường phát triển du lịch mang tính bền vững nhất, vừa có sự ủng hộ và tham gia của cộng đồng, vừa phát huy được giá trị di sản tại địa phương [3].

Phát triển du lịch vùng theo hướng liên kết giữa vùng Tây Nguyên, vùng duyên hải Nam Trung Bộ với các vùng khác trong cả nước và liên kết quốc tế để phát huy tối đa tiềm năng, thế mạnh về du lịch của mỗi địa phương và của toàn vùng. Do đó, Phú Yên gần như nằm giữa vùng duyên hải Nam Trung Bộ, được ví như tâm điểm trục Bắc- Nam và là cửa ngõ Đông - Tây kết nối vùng duyên hải Nam Trung Bộ với Tây Nguyên, những năm gần đây Phú Yên đã mở rộng liên kết, hợp tác phát triển du lịch với các tỉnh khu vực Tây Nguyên và Nam Trung Bộ (Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch vùng Tây Nguyên; vùng duyên hải Nam Trung Bộ đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030” được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt).

Vì vậy, Phú Yên rất cần sự kết nối phát triển du lịch với vùng Tây Nguyên - duyên hải Nam Trung Bộ, một mặt, để phát huy quảng bá những giá trị di sản vốn có ở địa phương tương xứng với tiềm năng đang có, mặt khác, tạo chuỗi phát triển các sản phẩm du lịch mang tính đặc trưng, phát triển sản phẩm du lịch theo hướng xanh, sạch, bền vững, chất lượng.

Mục đích của đề tài

- Quy hoạch khoanh vùng các khu di tích, lịch sử, văn hoá, danh thắng. Quản lý và Bảo vệ các giá trị của Di tích.

- Hướng đến phát triển du lịch liên vùng Tây Nguyên - duyên hải Nam Trung Bộ, đẩy mạnh phát triển du lịch biển đảo, du lịch sinh thái, du lịch văn hóa, du lịch thể thao, du lịch cộng đồng, lấy du lịch sinh thái làm mũi nhọn; kết hợp hình thành và phát triển một số loại hình du lịch chuyên đề.

Phạm vi nghiên cứu

- Vị trí 1: Khu vực trung tâm thành phố Tuy Hòa;
- Vị trí 2: Trục hành lang phía Tây, gồm: Huyện Phú Hòa, huyện Sơn Hoà, huyện Sông Hinh. Kết nối với vùng Tây Nguyên;
- Vị trí 3: Trục hành lang phía Nam, gồm: Huyện Đông Hoà, huyện Tây Hoà. Kết nối với tỉnh Khánh Hoà;
- Vị trí 4: Trục hành lang phía Bắc, gồm: Huyện Tuy An, huyện Đồng Xuân, thị xã Sông Cầu. Kết nối với tỉnh Bình Định.

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Nội dung của đề tài được áp dụng các phương pháp sau:

- Phương pháp sưu tầm tư liệu [6], [7], [8]. Nguồn tư liệu được tổng hợp những bài viết từ internet nhằm cụ thể hoá tiềm năng khai thác di tích địa phương;
- Phương pháp khảo sát địa điểm nhằm đánh giá các giá trị của di tích trên cơ sở bảo tồn, trùng tu hay phục hồi;
- Phương pháp lập bản đồ phân bố các điểm di tích, danh thắng ở Phú Yên dựa vào Bản đồ hành chính tỉnh Phú Yên [1] của UBND tỉnh Phú Yên (2003) nhằm đưa ra các công trình di tích có giá trị phân hạng cấp tỉnh hoặc cấp quốc gia. Đồng thời thống kê, lập biểu đồ du lịch đến Phú Yên từ năm 2019 đến năm 2023 theo số liệu thống kê ngành văn hoá, thể thao và du lịch Phú Yên.

3. QUẢN LÝ VÀ BẢO TỒN DI SẢN VĂN HOÁ ĐỊA PHƯƠNG

Trong những năm gần đây, việc bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích ở một số huyện, thị xã, thành phố chưa thực sự quan tâm đúng mức. Sở Văn hoá, Thể thao và Du lịch (VH, TT & DL) đã chủ động tham mưu UBND tỉnh Phú Yên và phối hợp với các địa phương tham mưu UBND tỉnh đầu tư tu bổ, tôn tạo 13 di tích quốc gia và quốc gia đặc biệt với tổng kinh phí trên 100 tỉ đồng, bằng nguồn vốn Trung ương, ngân sách tỉnh, huyện và xã hội hóa để thực hiện bảo quản, tu bổ, phục hồi một số di tích được giao quản lý. Các di tích sau khi được đầu tư bảo quản, tu bổ, tôn tạo đã trở thành nơi giáo dục truyền thống và điểm tham quan thu hút khách du lịch.

Mặc dù các cấp, các ngành đã quan tâm bố trí kinh phí thực hiện bảo quản, tu bổ, phục hồi nhiều di tích quốc gia, di tích quốc gia đặc biệt, di tích cấp tỉnh nhưng do nguồn ngân sách hạn hẹp nên công tác bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích chưa kịp thời, nhiều di tích xuống cấp chưa được tu bổ, tôn tạo và phục hồi như: Di tích kiến trúc - nghệ thuật quốc gia Lẫm Phú Lâm (thành phố Tuy Hòa); Di tích lịch sử quốc gia nơi thành lập Chi bộ Đảng Cộng sản đầu tiên ở Phú Yên (huyện Đồng Xuân); Di tích lịch sử quốc gia Mộ và Đền thờ Lê Thành Phương (huyện Tuy An); Trại An Trí Trà Kê (huyện Sơn Hòa).

Hình 1. Lũm Phú Lâm đang lập hồ sơ trùng tu. Nguồn: Tác giả

Hình 2. Trại An Trí Trà Kê- Huyện Sơn Hoà bị xuống cấp nghiêm trọng. Nguồn: Tác giả

Hiện nay, Tuy An nằm trên trục hành lang phía Bắc, là vùng đất địa linh, nhân kiệt, sở hữu nhiều kỳ quan thiên nhiên, di tích lịch sử, di sản văn hóa vật thể và phi vật thể cấp quốc gia của Phú Yên. Nhằm phân tích, đánh giá tiềm năng, thế mạnh các di sản văn hóa vật thể và phi vật thể trên địa bàn huyện Tuy An; tạo diễn đàn để các cán bộ lãnh đạo, quản lý, chuyên gia, nhà nghiên cứu, doanh nghiệp và người dân trao đổi và chia sẻ các kết quả nghiên cứu cũng như ý kiến đóng góp đa chiều từ nhiều tầng lớp, UBND huyện Tuy An vừa phối hợp với Sở VH, TT & DL cùng Trường Đại học Phú Yên tổ chức hội thảo khoa học “Tuy An- Miền di sản” [5].

Hình 3. Chùa Từ Quang (chùa Đá Trắng), thôn Càn Lương, xã An Dân, huyện Tuy An. Nguồn: Tác giả

Hình 4. Di tích khảo cổ quốc gia Thành An Thổ, thôn An Thổ, xã An Dân, huyện Tuy An. Nguồn: Tác giả

Hiện nay, tại các địa phương trên địa bàn Tuy An còn lưu giữ nhiều di sản văn hóa vật thể và di sản văn hóa phi vật thể, trong đó nổi bật là các lễ hội truyền thống, tiêu biểu như: Hội đua ngựa Gò Thì Thùng, Hội đua thuyền truyền thống Đầm Ô Loan, Lễ hội chùa Từ Quang, Lễ hội đền Lê Thành Phương, Lễ hội cầu ngư của cư dân ven biển,... và nhiều lễ hội liên quan đến tôn giáo, tín ngưỡng”.

Hình 5. Trận tranh tài hấp dẫn giữa các kỵ sĩ và kỵ mã xuất sắc trong lễ hội Gò Thì Thùng.

Nguồn: [6]

Hình 6. Bộ đàn đá chế tác theo đàn đá Tuy An tại chương trình "Gặp gỡ Phú Yên - Ấn Độ".

Nguồn: Suu tầm

Ngoài thế mạnh về du lịch biển đảo, bảo tồn và phát huy giá trị đàn đá, kèn đá, là giữ gìn nguyên vẹn hiện vật di sản gốc với tư cách là di sản văn hóa vật thể và hồn đá lắng sâu trong hai nhạc cụ bằng đá.

Ngoài ra, trục hành lang phía Tây là huyện Sông Hinh, cũng thường xuyên tổ chức định kỳ Liên hoan VH,TT&DL các dân tộc; sưu tầm các loại nhạc cụ, trường ca của đồng bào các Dân tộc thiểu số; trang bị cho 17/36 buôn đồng bào Dân tộc thiểu số bộ công chiêng arap, trống đôi, cồng ba, chiêng năm; thành lập Câu lạc bộ hát then của người Tày, Câu lạc bộ dân ca người Ê-Đê. Hiện nay, nghệ thuật này đã và đang trở thành một sản phẩm du lịch cộng đồng độc đáo, thu hút đông đảo du khách tham gia, tìm hiểu và trải nghiệm, góp phần không nhỏ vào sự phát triển văn hóa và du lịch Phú Yên.

Hình 7. Trình diễn trống đôi, cồng ba, chiêng năm tại ngày hội VH-TT-DL các dân tộc tỉnh Phú Yên lần thứ XI. Nguồn: [7]

Hình 8. Màn trình diễn nhạc cụ truyền thống của các nghệ nhân xã Sông Hinh (huyện Sông Hinh). Nguồn: sưu tầm

Thời gian qua, Phú Yên đã tập trung triển khai Nghị quyết 33-NQ/TW về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước gắn với thực hiện các nghị quyết, chỉ thị, kết luận của Bộ Chính trị, Ban Chấp hành Trung ương về văn hóa. Nhờ đó, các giá trị di sản văn hoá được giữ gìn và phát

huy; nhiều di sản văn hoá vật thể và phi vật thể, di sản tự nhiên còn nguyên giá trị, được các nhà nghiên cứu văn hóa trong nước và quốc tế đánh giá cao.

4. LIÊN KẾT VÙNG DU LỊCH QUA DI TÍCH, DI SẢN VĂN HOÁ

Khu vực các tỉnh Duyên hải Nam Trung Bộ và Tây Nguyên thì cụm 4 tỉnh Phú Yên - Bình Định - Gia Lai - Đắk Lắk là “tứ giác” có nhiều tiềm năng và lợi thế nhất. “Hiệp hội Du lịch Việt Nam và các doanh nghiệp du lịch đã khảo sát thực tế và nhận thấy đây là khu vực có nhiều lợi thế, có thể liên kết thành sản phẩm du lịch phong phú, đặc trưng, bên cạnh điều kiện vị trí địa lý và giao thông thuận tiện. Trong đó, Phú Yên được xem là tâm điểm, là điểm đến mới thu hút sự quan tâm của du khách”.

Với vị trí chiến lược là cửa ngõ mới ra hướng Đông để phát triển vùng Tây Nguyên, hệ thống giao thông nối giữa Phú Yên đến các tỉnh trong “tứ giác” trên đã cơ bản hoàn thiện với các tuyến: Quốc lộ 1, 25, 29, trục ven biển phía Đông, dọc miền Tây. Tương lai, tuyến đường sắt Phú Yên- Tây Nguyên qua Campuchia- Lào- Thái Lan cũng sẽ được nghiên cứu xây dựng. Thêm vào đó, hiện 4 tỉnh này đều có sân bay đủ tiêu chuẩn các máy bay loại lớn. Khách đoàn từ Thành phố Hồ Chí Minh, Hà Nội chỉ cần đến một trong bốn sân bay Tuy Hòa (Phú Yên), Pleiku (Gia Lai), Buôn Ma Thuột (Đắk Lắk), Phù Cát (Bình Định), sau đó có thể di chuyển bằng cung đường bộ khép kín đến 4 tỉnh.

Hình 9. Ký kết hợp tác thúc đẩy chương trình liên kết “Tour một hành trình ba điểm đến Bình Định - Phú Yên - Khánh Hòa”. Nguồn [8]

Hình 10. Du khách Tây Nguyên rất thích thú với sản phẩm du lịch biển ở Phú Yên. Một góc của Gành Đá Đĩa. Nguồn: Tác giả

Điều kiện liên kết sản phẩm du lịch ở 4 tỉnh Phú Yên - Bình Định - Gia Lai - Đắk Lắk cũng rất lý tưởng, khi kết hợp giữa hai nền văn hóa và địa lý khác nhau, tạo sự đa dạng, độc đáo rất cần thiết với sản phẩm du lịch “biển - rừng”.

Hình 11. Bản đồ Địa chính Phú Yên.
Nguồn [1]

Hình 12. Bản đồ phân bố các cụm, điểm di tích, danh thắng ở Phú Yên.
Nguồn: Tác giả

Trên cơ sở Phú Yên là một vùng đô thị kết nối các đô thị lân cận, trong đó thành phố Tuy Hòa là một đô thị mở, là trung tâm đầu mối cung cấp các dịch vụ ở, nghỉ dưỡng để đề xuất các tuyến, điểm du lịch kết nối từ trung tâm thành phố dọc các tuyến hành lang Đông - Tây với vùng Tây Nguyên, tuyến hàng lang Nam - Bắc với hai tỉnh Khánh Hoà và Bình Định. Từ đó, xác định các cụm, điểm, chủ đề và các dịch vụ trải nghiệm để khám phá văn hóa cộng đồng dân cư với các di tích, di sản là điểm nhấn trong hành trình kết nối. Qua đó, kết nối với các cụm di tích, di sản của địa phương với các vùng Tây Nguyên và Nam Trung Bộ để kích thích nền văn hoá bản địa đặc sắc, đa dạng đối với du khách [4].

Sự kết nối các di tích và sự đa dạng văn hoá ở Phú Yên, được phân làm các cụm, điểm như sau:

- **Cụm 1** (Khu vực trung tâm thành phố Tuy Hòa): Với di tích kiến trúc nghệ thuật tháp Nhạn, Lũm Phú Lâm, Đình Phú Cầu, Đình Ngọc Lãng, Lăng Long Thủy, Thắng cảnh Nghinh Phong, Làng hoa Ngọc lãng [2]. Khám phá văn hóa, lịch sử, cảnh quan các yếu tố khác như chạm vào di tích, xem - nghe các vũ điệu văn hóa Chăm pa, hát bài Chòi, hát lăng vùng biển.

- **Cụm 2** (Khu vực hành lang phía Tây, gồm: Huyện Phú Hòa, huyện Sơn Hoà, huyện Sông Hinh): Kết nối các điểm di tích Mộ và đền thờ Lương Văn Chánh, Văn Miếu Tuy Hoà, Đình Phú Sen, di chỉ khảo cổ Thành Hồ, danh thắng cảnh Gành Đá, di tích lịch sử - văn hóa Đập Đồng Cam (huyện Phú Hòa); Di tích Đền thờ Tiên hiền Củng Sơn, Trại An Trí Trà Kê, Nhà thờ Bác Hồ, danh thắng Hồ Long Vân, cao nguyên Vân Hoà (huyện Sơn Hoà) [2]; Danh thắng thác H'Ly, thác Jrai Tang (huyện Sông Hinh). Kết nối mô hình du lịch đa giác quan gồm nhìn ngắm di tích, cảnh quan, danh thắng, thưởng thức mùi vị đặc trưng của núi rừng.

- **Cụm 3** (Khu vực hành lang phía Nam, gồm: Huyện Đông Hoà, huyện Tây Hoà): Tuyến du lịch kết nối các điểm di tích với tỉnh Khánh Hoà như: Di tích Mộ bà Lê Thị Loan, danh thắng Núi Hương - Bàu Hương - Chùa Hương, suối lạnh Hoà Thịnh (huyện Tây Hoà); Di tích Tàu không số vùng Rô, Núi Đá Bia, Di tích Lăng Phú Lạc, danh thắng Đập hàn, Bãi Môn, Mũi Điện Hải Đăng (huyện Đông Hoà) [2]. Chiêm ngưỡng danh thắng, nghe về lịch sử vùng đất mở cõi phương Nam.

- **Cụm 4** (Khu vực hành lang phía Bắc, gồm: Huyện Tuy An, huyện Đồng Xuân, thị xã Sông Cầu): Phát triển về hướng Bắc của cụm trung tâm, gồm trải nghiệm dọc công viên ven biển, tắm biển, ẩm thực; du lịch cộng đồng làng biển ở Long Thủy; tham quan di tích Nhà thờ Mằng Lăng, Chùa Từ Quang (Đá Trắng), Thành An Thổ, Lăng Mỹ Quang, Địa đạo gò Thì Thùng, danh thắng Quốc gia Đá Đĩa, Hòn Yến, Đầm Ô Loan (huyện Tuy An); Di tích Mộ Nguyễn Hào Sứ, Suối Cối, suối nước nóng Triêm Đức,... (huyện Đồng Xuân); Di tích mộ và Đền thờ Đào Trí, Hành cung Long Bình, Lăng Hoà Lợi (một trong những công trình di tích được xây bằng đá vôi độc đáo), danh thắng Vịnh Xuân Đài (trong vịnh có nhiều vùng biển và bãi tắm đẹp như: Vũng La, Vũng Sứ, Vũng Chèo... và nhiều đảo, bán đảo như cù lao Ông Xá, hòn Nhất Tự Sơn, Mũi Đá Mài, mũi Tai Mã). Năm 2011, Vịnh Xuân Đài được Bộ VH, TT & DL xếp hạng di tích quốc gia (thị xã Sông Cầu). Phát triển cụm tuyến du lịch ở khu vực phía Bắc, khám phá nhiều di tích quốc gia và thắng cảnh đẹp đặc sắc [2].

Thống kê kết quả lượt du khách đến Phú Yên từ 5 năm trở lại đây (từ năm 2019 đến hết năm 2023), như sau:

- Năm 2019: Hơn 1,8 triệu lượt, đạt 110,9% kế hoạch, tăng 13,7% so với cùng kỳ năm 2018. Trong đó, khách quốc tế ước 45.050 lượt, đạt 99,3% kế hoạch năm, tăng 9,8% so với năm 2018;

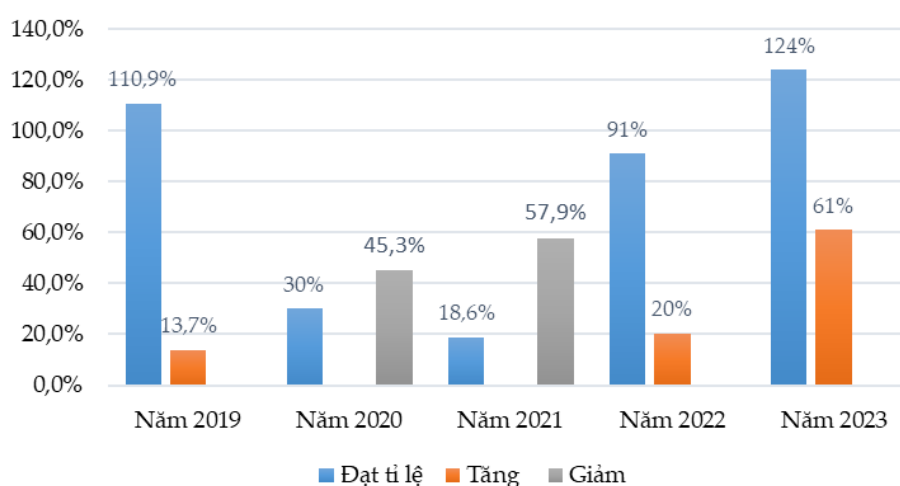
- Năm 2020: Do ảnh hưởng dịch Covid-19 nên lượng khách ước đạt 1,2 triệu lượt, giảm 45,3% so với năm 2019, trong đó khách quốc tế giảm 84%. Doanh thu hoạt động du lịch chỉ đạt hơn 30% theo kế hoạch, giảm 66,5% so với cùng kỳ;

- Năm 2021: Chỉ tiêu 2.000.000 lượt khách, ước tính khoảng 372.000 lượt khách, đạt 18,6% kế hoạch, giảm 57,9% so với cùng kỳ. Trong đó, chỉ tiêu khách quốc tế 20.200 lượt khách, ước tính khoảng 1.880 lượt khách, chỉ đạt 9,3% kế hoạch (Theo số liệu thống kê ngành Văn hoá, Thể thao và Du lịch Phú Yên năm 2021, kế hoạch năm 2022) [10];

- Năm 2022: Chỉ tiêu 2.000.000 lượt khách, tổng lượt khách du lịch đến Phú Yên đạt hơn 1,82 triệu lượt, đạt 91% kế hoạch năm. Khách tham quan tại Di tích quốc gia đặc biệt Gành Đá Đĩa đạt 23.200 lượt khách (trong đó có 19.800 lượt khách ngoài tỉnh), có 100 khách quốc tế; tại thắng cảnh Bãi Môn - Mũi Đại Lãnh đạt 5.400 lượt khách (trong đó có 3.500 lượt khách ngoài tỉnh), có 80 khách quốc tế. Khách tham quan Di tích quốc gia đặc biệt Tháp Nhạn đạt 4.000 lượt khách.

- Năm 2023: Chỉ tiêu 2.400.000 lượt khách, tổng lượt khách du lịch đến Phú Yên đạt 3,2 triệu lượt, tăng 133% so với kế hoạch năm, trong đó chỉ tiêu khách quốc tế 15.000 lượt khách, đạt 19.750 lượt, tăng 131,6% so với cùng kỳ (Theo kết quả chỉ tiêu sự nghiệp ngành Văn hoá, Thể thao và Du lịch Phú Yên năm 2023, kế hoạch năm 2024) [10];

Bảng 1. Biểu đồ lượt khách du lịch đến Phú Yên từ 2019 - 2023

(Theo nguồn số liệu thống kê ngành Văn hoá, Thể thao và Du lịch Phú Yên) [10]

Mới đây, theo thống kê của Sở VH, TT & DL, tổng lượt khách du lịch đến Phú Yên trong tháng 5 đạt 347.000 lượt, tăng 33,1% so với cùng kỳ, trong đó khách quốc tế đạt 2.900 lượt, gấp 2,1 lần so với cùng kỳ.

Hình 13. Tháp Nghinh Phong là điểm đến nhiều nhất của du khách khi đặt chân đến Phú Yên. Nguồn: Tác giả

Hình 14. Khách du lịch đến với Tháp Nhạn.
Nguồn: Tác giả

5. THỰC TRẠNG VÀ ĐỀ XUẤT MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DU LỊCH LIÊN VÙNG

Thực trạng

Thời gian qua, Phú Yên đã tham gia ký kết hợp tác phát triển du lịch vùng Bắc - Nam Trung Bộ, Nam Trung Bộ - Tây Nguyên, nhằm hình thành các sản phẩm du lịch liên hoàn, phong phú, đa dạng, thu hút khá mạnh khách du lịch; mở rộng liên kết, hợp tác phát triển du lịch với nhiều tỉnh, thành phố trong toàn quốc. Trong mỗi liên kết vùng rộng lớn, giữa các tỉnh cần xác lập những mối liên kết nhỏ, tạo sự chắc chắn và đặc trưng.

Để hiện thực ý tưởng liên kết phát triển du lịch vùng, Hiệp hội Du lịch Việt Nam đã tổ chức đoàn famtrip (một hình thức du lịch tìm hiểu, làm quen, tiếp thị) đến các tỉnh để khảo sát. Sau 3 năm triển khai thỏa thuận hợp tác phát triển du lịch cùng sự hỗ trợ của Hiệp hội Du lịch Việt Nam, du lịch Phú Yên cùng các tỉnh trong cụm liên kết đã có nhiều chuyển biến tích cực, tạo đột phá thúc đẩy trong phát triển du lịch vùng. Các tỉnh thường xuyên cung cấp thông tin về tình hình phát triển sản phẩm du lịch, các điểm du lịch, chương trình tour và các sản phẩm du lịch mới của từng địa phương; liên kết trang thông tin điện tử giữa các tỉnh với nhau. Đặc biệt, các tỉnh đã tham gia xây dựng Ngôi nhà chung “Tây Nguyên - Nam Trung Bộ” tại Hội chợ Du lịch quốc tế Việt Nam (VITM Hanoi) với chủ đề “Về với biển xanh, hoa vàng và đại ngàn Tây Nguyên”.

Tuy nhiên, sự liên kết, hợp tác phát triển du lịch giữa Phú Yên với vùng Tây Nguyên và các tỉnh duyên hải Nam Trung Bộ thời gian qua còn bộc lộ những hạn chế nhất định, như các chương trình liên kết, hợp tác trong phát triển du lịch được ký kết còn ít và chưa cụ thể hóa, chưa đưa ra những hướng dẫn cụ thể và hiệu quả cho doanh nghiệp. Giữa các tỉnh trong khu vực chưa có một “nhạc trưởng” trong lĩnh vực này nên hầu hết các điểm tham quan, sản phẩm du lịch của vùng Tây Nguyên và duyên hải Nam Trung Bộ khá trùng lặp. Công tác quy hoạch phát triển du lịch vùng mới chỉ dừng lại ở một số định hướng cơ bản, các chỉ tiêu phát triển chủ yếu cũng như khoanh vùng không gian chỉ dừng lại ở một vài khu, điểm du lịch mà chưa làm nổi bật mang tầm hoạch định phát triển của ngành.

Riêng Phú Yên tuy đã ký kết khá nhiều chương trình liên kết, hợp tác phát triển du lịch với các tỉnh trong khu vực và toàn quốc, nhưng việc liên kết mới chỉ dừng lại ở văn bản ký kết. Trên thực tế, du lịch vẫn còn phát triển theo kiểu “mạnh ai nấy làm”, thiếu tầm nhìn tổng thể. Sự liên kết, hợp tác phát triển du lịch giữa Phú Yên với vùng Tây Nguyên và các tỉnh duyên hải Nam Trung Bộ chưa mang tính ổn định, bền vững, còn nhiều bất cập, như chưa có sự phối hợp và thực thi kế hoạch hợp tác phát triển các sản phẩm du lịch; chưa tạo ra những sản phẩm du lịch mang tính đặc trưng, có chất lượng; chưa xây dựng được tour du lịch chung các tỉnh mang đặc sắc riêng mỗi địa phương; chưa liên kết, hợp tác trong công tác đào tạo phát triển nguồn nhân lực du lịch của các tỉnh Nam Trung Bộ - Tây Nguyên. Công tác xúc tiến quảng bá du lịch vẫn còn hạn chế, chưa có sức cạnh tranh cao trong khu vực và quốc tế để thu hút khách từ những thị trường trọng điểm. Khả năng khai thác và liên kết sản phẩm du lịch giữa các tỉnh chưa đáp ứng yêu cầu thực tế của nhiều đối tượng khách du lịch, nhất là du khách nước ngoài.

Hình 15. Mũi Điện thôn Phước Tân, Hòa Tâm, Đông Hòa, Phú Yên. Nguồn: Suru tầm

Hình 16. Gành Đá Đĩa thu hút du khách đến Phú Yên. Nguồn: Suru tầm

Đề xuất một số giải pháp phát triển du lịch liên vùng

1. Quy hoạch du lịch và quản lý, đầu tư theo quy hoạch

Để du lịch phát triển bền vững, các địa phương vùng Tây Nguyên và duyên hải Nam Trung Bộ cần chú trọng đúng mức công tác quy hoạch du lịch và quản lý, đầu tư theo quy hoạch. Tiếp tục tập trung thực hiện đồng bộ nhiều biện pháp tích cực, phát triển theo chiều sâu, ổn định, không ngừng nâng cao năng lực cạnh tranh, khẳng định và giữ vững thương hiệu trên cơ sở khai thác tối đa và hiệu quả tiềm năng, lợi thế của mỗi địa phương. Tập trung cải thiện môi trường đầu tư, cải cách thủ tục hành chính và hoàn thiện cơ chế, chính sách nhằm tạo thuận lợi cho các nhà đầu tư. Tích cực hỗ trợ tháo gỡ khó khăn, vướng mắc của nhà đầu tư về đất đai, giải tỏa, đền bù,... để triển khai nhanh dự án sau khi được tỉnh chấp thuận dự án đầu tư.

Quy hoạch đối với kết cấu hạ tầng hoàn chỉnh cho phát triển du lịch, trên cơ sở bảo đảm cảnh quan thiên nhiên, bảo vệ môi trường tự nhiên và giữ gìn, bảo tồn các tài nguyên du lịch.

2. Tập trung đào tạo nguồn nhân lực ngành du lịch

Để khắc phục những tồn tại, hạn chế thì nguồn nhân lực du lịch ở Phú Yên cũng như các tỉnh vùng Tây Nguyên và duyên hải Nam Trung Bộ cần được đào tạo về nhận thức, kiến thức nghiệp vụ, ý thức trách nhiệm để có thể lan tỏa thành phương thức thực hành du lịch có trách nhiệm, hướng tới sự phát triển du lịch bền vững. Các địa phương thuộc địa bàn vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc thiểu số và vùng biên bãi ngang do điều kiện kinh tế khó khăn, trình độ dân trí còn những hạn chế, vì vậy cần sự trợ giúp thiết thực đối với người lao động trong hoạt động kinh doanh du lịch là tổ chức miễn phí các chương trình đào tạo nghề, đào tạo kỹ năng làm du lịch, hỗ trợ nâng cao trình độ nghề cho người lao động, dần dần chuyên môn hóa và chính thức hóa lực lượng lao động. Hoàn thiện cơ chế trong việc thu hút cộng đồng tham gia hoạt động du lịch; cần nâng cao nhận thức, năng lực cho cộng đồng để họ chính là những người có ý thức bảo vệ tài nguyên, môi trường tại địa bàn sinh sống.

3. Nâng cao nhận thức của các chủ thể trong hoạt động về phát triển du lịch bền vững

Phát triển du lịch bền vững đòi hỏi thực hiện đồng bộ, tổng thể một hệ thống các nhóm giải pháp về kinh tế, xã hội và môi trường. Với tầm quan trọng này, chính quyền các địa phương, các cơ quan quản lý nhà nước về du lịch trên địa bàn tỉnh Phú Yên và vùng Tây Nguyên cùng các tỉnh duyên hải Nam Trung Bộ cần tăng cường tuyên truyền, giáo dục nâng cao nhận thức của các chủ thể về phát triển du lịch bền vững. Mỗi chủ thể đều có vai trò quan trọng được thể hiện cả trong trách nhiệm, nghĩa vụ để bảo đảm hoạt động du lịch được phát triển theo hướng bền vững. Đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giải thích để người dân thấy rõ những lợi ích trước mắt và lâu

dài từ hoạt động du lịch, có trách nhiệm đối với việc phát triển du lịch bền vững. Tích cực tham gia bảo vệ môi trường, bảo vệ di tích lịch sử, văn hóa, danh thắng... giữ gìn nếp sống văn minh, giữ vững an ninh, an toàn xã hội, thái độ ứng xử thân thiện với du khách.

4. Phối hợp, hỗ trợ các doanh nghiệp, tổ chức, cá nhân hoạt động du lịch

Liên kết chặt chẽ giữa chính quyền địa phương Phú Yên với các tỉnh vùng Tây Nguyên và duyên hải Nam Trung Bộ, các doanh nghiệp trong ngành du lịch, giữa ngành du lịch với các ngành khác, như giao thông vận tải, an ninh, tài chính, công nghiệp, nông nghiệp... trong tỉnh cũng như kết nối với các tỉnh vùng Tây Nguyên-duyên hải Nam Trung Bộ và cả nước để mở rộng thị trường. Xây dựng cơ chế điều hành chung của các chương trình liên kết, hợp tác một cách thiết thực, hiệu quả. Tăng cường công tác quảng bá các loại hình du lịch của Phú Yên và vùng Tây Nguyên, các tỉnh duyên hải Nam Trung Bộ đối với thị trường khu vực, trong nước và quốc tế.

Hỗ trợ các nhà đầu tư, các doanh nghiệp, tổ chức, cá nhân hoạt động trong lĩnh vực du lịch, thực hiện các thủ tục hành chính, thủ tục cấp thị thực (visa), liên kết xây dựng các sản phẩm du lịch hoàn chỉnh. Cần xây dựng chính sách giá, chương trình khuyến mãi theo mùa để hỗ trợ cho các doanh nghiệp kinh doanh dịch vụ du lịch của các tỉnh.

5. Nâng cao năng lực quản lý nhà nước về du lịch, ban hành cơ chế vận hành liên kết, hợp tác hoạt động du lịch vùng Tây Nguyên- Nam Trung Bộ

Các cơ quan quản lý nhà nước về du lịch tại các địa phương đẩy mạnh vai trò dẫn dắt doanh nghiệp và cộng đồng trong các hoạt động du lịch hướng đến phát triển bền vững. Phổ biến, tập huấn, phát hành tài liệu hướng dẫn, hỗ trợ các doanh nghiệp và cộng đồng địa phương thực hiện theo các nguyên tắc phát triển du lịch bền vững. Đẩy mạnh công tác tuyên truyền, khuyến khích, tôn vinh các điển hình thực hiện phát triển du lịch bền vững. Tăng cường công tác kiểm tra, giám sát, có chế tài xử phạt, nghiêm cấm việc xâm hại di tích lịch sử, văn hóa, danh thắng.

Ban hành cơ chế vận hành hoạt động liên kết vùng. Cần phải có một “nhạc trưởng” có thể điều phối và có tiếng nói chung cho phát triển toàn vùng. Các tỉnh vùng Tây Nguyên và duyên hải Nam Trung Bộ cần kết nối đẩy mạnh công tác quảng bá, xúc tiến du lịch đến với bạn bè trong nước và quốc tế.

6. Tăng cường mở rộng giao lưu, hợp tác quốc tế trong hoạt động du lịch

Đi đôi với liên kết, hợp tác phát triển du lịch bền vững giữa các tỉnh vùng Tây Nguyên và duyên hải Nam Trung Bộ, Phú Yên và các địa phương cần tăng cường mở rộng giao lưu, hợp tác quốc tế, học tập kinh nghiệm phát triển du lịch cộng đồng, du lịch xanh, du lịch có trách nhiệm và thân thiện với môi trường cũng như học hỏi kinh

nghiệm xử lý các vấn đề môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu của các quốc gia trên thế giới. Tranh thủ sự hỗ trợ của các nước, các tổ chức quốc tế góp phần bảo đảm yêu cầu phát triển du lịch bền vững của vùng Tây Nguyên và duyên hải Nam Trung Bộ.

6. KẾT LUẬN

Bảo tồn và phát huy giá trị di tích không chỉ gìn giữ nó trở thành di tích “sống” mà còn góp phần làm thăng hoa di sản văn hoá phi vật thể. Từ đó truyền thống, bản sắc văn hóa dân tộc được nuôi dưỡng, lưu truyền, trở thành những nhân tố không thể thiếu của sự phát triển bền vững. Nhận thức việc bảo tồn các di sản, di tích là nhiệm vụ quan trọng và cần thiết, những năm qua, Phú Yên luôn quan tâm, chú trọng đến công tác quản lý bảo vệ, trùng tu, tôn tạo các di tích, góp phần xây dựng và phát triển nền văn hóa bản sắc địa phương bền vững.

Phú Yên xác định du lịch là ngành kinh tế tổng hợp mang tính liên ngành, liên vùng, thời gian qua, trên cơ sở những lợi thế so sánh, Phú Yên đã có nhiều hoạt động thúc đẩy “ngành công nghiệp không khói” phát triển.

Tăng cường hoạt động liên kết giữa Phú Yên với vùng Tây Nguyên và các tỉnh duyên hải Nam Trung Bộ. Phát triển du lịch bền vững đòi hỏi thực hiện đồng bộ, tổng thể trong công tác quy hoạch quản lý, đào tạo nguồn nhân lực có trình độ, nâng cao ý thức cộng đồng bảo vệ môi trường di tích, hỗ trợ doanh nghiệp hoạt động du lịch có hiệu quả, nâng cao năng lực quản lý- chính sách liên kết thông suốt, mở rộng giao lưu và hợp tác quốc tế.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Ủy ban nhân dân tỉnh Phú Yên (2003), *Địa chí Phú Yên*, NXB. Chính trị quốc gia, Hà Nội, trang 16, 404.
- [2]. Nguyễn Danh Hạnh (2016), *Di tích lịch sử văn hoá và danh lam thắng cảnh tiêu biểu ở Phú Yên*, NXB. Thông tin và Truyền thông, Hà Nội, các trang 15, 25, 49, 61, 83, 93, 161.
- [3]. Nguyễn Đình Chúc (2017), *Đình- Miếu- Lẫm- Lăng ở Phú Yên*, NXB. Thông tin và Truyền thông, Hà Nội, trang 5, 11.
- [4]. Lê Đàm Ngọc Tú (2022). *Di sản Văn hoá trong phát triển du lịch bền vững tại các đô thị ven biển Phú Yên*, số 11/2022, trang 80.
- [5]. Thiên Lý (8/12/2022). *Bảo tồn di sản văn hóa gắn với phát triển du lịch*. Báo Phú Yên. <https://svhttdl.phuyen.gov.vn/wps/portal/Home/page/tin-tuc-su-kien/van-hoa-nghe-thuat/bao-ton-vh-phat-trien-du-lich>

-
- [6]. Thiên Lý (29/12/2022). *Bảo tồn nghệ thuật trình diễn trống đôi, cồng ba, chiêng năm*. Ban Dân tộc tỉnh Phú Yên. <https://bandantoc.phuyen.gov.vn/bao-ton-nghe-thuat-trinh-dien-trong-doi-cong-ba-chieng-nam/>
- [7]. Nhật Huy (28/2/2024). *Hơn 10.000 người xem Hội đua ngựa truyền thống Gò Thi Thùng*. Báo Phú Yên. <https://baophuyen.vn/93/313396/hon-10-000-nguoi-xem-hoi-dua-ngua-truyen-thong-go-thi-thung.html>
- [8]. Kim Ngọc (30/08/2022). *Hội thảo “Tour một hành trình ba điểm đến Bình Định - Phú Yên - Khánh Hòa phục vụ thị trường khách du lịch Trung Quốc - Hàn Quốc - Nhật Bản”*. Sở Du lịch Bình Định. <https://sodulich.binhding.gov.vn/hoat-dong-lu-hanh/hoi-thao-tour-mot-hanh-trinh-ba-diem-den-binh-dinh-phu-yen-khanh-hoa-phuc-vu-thi-truong-khach-du-lich-trung-quoc-han-quoc-nhat-ban-127.html>
- [9]. *Luật số 09/2017/QH14 của Quốc hội: Luật du lịch*. Ngày ban hành 19/6/2017, ngày có hiệu lực 01/1/2018. <https://vanban.chinhphu.vn/?pageid=27160&docid=190290>
- [10]. Số liệu thống kê ngành Văn hoá - Thể thao - Du lịch Phú Yên năm 2017, 2021, 2023. <https://svhttdl.phuyen.gov.vn/wps/portal/svhttdl/Home/so-lieu-thong-ke>

**MANAGEMENT AND CONSERVATION OF CULTURAL HERITAGE
TOWARDS INTER-REGIONAL TOURISM DEVELOPMENT
IN PHU YEN**

Dinh Ngoc Hoa

Mien Trung University of Civil Engineering

Email: dinhngochoa@muce.edu.vn

ABSTRACT

Phu Yen province has a long history and cultural depth of more than 410 years, with many historical and cultural heritages of scenic spots, architecture, and archaeology. By November 2022, the province had 98 ranked heritages, including 20 national heritages and 2 special national ones. There were 185 intangible cultural heritages inventoried, including the Bai-Choi art, the Cau-Ngu festival, the Double drum - triple gong - fifth gong performance art of the Ba-Na ethnic group, and the Coming of Age ceremony of the E-De ethnic group in Phu Yen province.

The Bai-Choi Art of Phu Yen province, and the Bai-Choi Art of Central Vietnam in general, has been recognized by UNESCO as a representative intangible cultural heritage of humanity. In particular, the Nhan Tower architectural heritage of the Champa culture and the unique Da-Dia Reef natural heritage were recognized by the Government as special national heritages in 2018 and 2021, respectively.

Phu Yen has the potential advantage of developing local tourism and inter-regional heritage connections. Therefore, research on preserving and promoting heritage value has proposed many effective solutions that bring sustainable values.

Keywords: Cultural heritage in Phu Yen, The role of cultural heritage in tourism development, connect Phu Yen tourist area,...

Dinh Ngoc Hoà sinh ngày 10/6/1976 tại Phú Yên. Ông tốt nghiệp đại học chuyên ngành Kiến trúc tại trường Đại học Kiến trúc TPHCM năm 2001, tốt nghiệp thạc sĩ chuyên ngành Kiến trúc tại trường Đại học Kiến trúc TPHCM năm 2013. Ông công tác tại Trường Đại học Xây dựng Miền Trung từ năm 2003.

Lĩnh vực nghiên cứu: Kiến trúc công trình, Bảo tồn di sản kiến trúc, Bố cục không gian kiến trúc.